

Kohti monimuotoista ja minäkeskeistä globalisaatiota

FLUSTY, STEVEN (2004). De-Coca-Colonization. Making the globe from the inside out. 235 s. Routledge, London.

Etelä-Kalifornian yliopistossa väitelleen mutta sittemmin Toronton Yorkin yliopistoon siirtyneen maantieteilijän Steven Flustyn näkökulma globalisaatioon on virkistävän omakohtainen ja arkipäiväinen. Kirja on mukaansatempaava ja informatiivinen runsaine globalisaatiokeskusteluun liittyvine tapauskuvauksineen ja uudissanoineen. De-Coca-Colonization käsittelee globalisaatiota niin kuin se ilmenee ja rakentuu ihmisten päivittäisessä elämässä. Flusty kirjoittaa journalistisesti, mutta samalla teoreettisesti oivaltavasti siitä, miten ihmiset, ajatukset ja tavarat kietoutuvat moninaisuudeksi, jota ei voi ymmärtää miltään yhdeltä näköalapaikalta. Hän kirjoittaakin globalisaatiosta monikossa ja pienellä geellä. Flustyn kertomus kiertyy esiin suurkaupunkien monikulttuurisista tihtymistä, mikä lopulta sitoo rönsyilevän juonen yhteen. Flustyn kiintopiste on Los Angeles: maailma avautuu hänelle oman (entisen) kotikaupungin monivärisestä arkipäivästä sekä sen koko ajan uusiutuvista identiteettiristeymistä ja kulttuurisista hybrideistä. Maailma jäsentyy hänelle myös matkailun avulla: osallistuvana havainnointina, keskusteluna, kuljeksimisena, kohtaamisina ja piipahduksina muun muassa Meksiko Cityssä, Tokiossa, Tukholmassa ja jopa “Joensussakin”.

Flusty pyrkii näköalapaikaltaan tarkastelemaan globalisaation muotoja ikään kuin sisältä käsin. Hänen mielestään ”yleiskuvat ylenkatsovat”, joten hän etsii esineiden, tapahtumaketjujen ja kohtaamisten merkityksiä katutasolta, kulttuurien sekoituksista ja

kansalaisten toimintaverkoista. Monissa esimerkeissään hän osoittaa hienosti, kuinka pienistä teoista voi kehkeytyä laajasti yhteiskunnassa vaikuttavia muutosvirtauksia.

Yksi kiinnostavimmista tapauksista, joita Flusty käsittelee, on Zapatista-liikkeen nousu ja laajeneminen 1990-luvun Meksikossa. Liike syntyi vastustamaan sekä maiden yksityistämisuudistusta Meksikossa että yleisemmin Pohjois-Amerikan vapaakauppa- aluetta NAFTA:aa ja maanosan epäoikeudenmukaista työnjakoa. Liikkeen keulahahmoksi kohosi “Subcomandate Marcos”, alias Rafael Sebastián Guillén Vicente, joka on sittemmin vaikuttanut vahvasti uusien yhteiskuntakriittisten liikkeiden toimintatapoihin eri puolilla maailmaa. Flusty esittelee, kuinka Zapatista-liikkeen kannottojen ja puheiden sanoma vahvistui kehon ja esineiden symbolikieleen ladattuina ketjureaktioina. Aktivistien toiminta anonyymisti kasvomaskin suojissa (jolla on pitkät perinteet maya-kulttuurissa), nousikin 1990-luvulla keskeiseen osaan globalisaatiokriittisissä mielenosoituksissa eri puolilla maailmaa. Samoin maailmalla levinneet Zapatista-nuket kertovat liikkeen kannatuksesta. Maskottinuket vievät omalla tavallaan viestiä eteenpäin, ja samalla Meksikon köyhimpien alueiden tekstiilielinkeino osin elpyi matkailun ja nukkekaupan myötä. Tällainen nukketeollisuus on tietysti elimellinen osa globalisaatioprosesseja, ja tässä mielessä Zapatista-liikettä ei voi pitää pelkästään vanhanaikaisena vastarintaliikkeenä. Se on ollut pikemminkin nykyisenlaisen globalisaation muuttamisen – ei niinkään globalisaation vastustamisen – asialla.

Zapatista-analyysi on hyvä esimerkki Flustyn tavasta tarkastella globalisaation muotoja lähietäisyydeltä, viime kädessä kehollisena ja identiteetin muutoksena. Olemme jokainen mukana maailmanlaajuisissa verkostoissa omine kulutusratkaisuinemme, mutta kehomme ja elämäntapamme ovat myös viestinviejiä. Pukeutumistemme ja olemuksemme kertovat identiteetistämme ja mielipiteistämme. Keho on myös

globalisaatiokriittisten mielenosoitusten työkalu: itsensä alttiiksi laittaminen tärkeäksi koetun asian puolesta kantaa vahvoja latauksia. Samoin ääni maskin takaa kantautuu eri tavoin, uhkaavammin, kuin kasvot paljastava esiintyminen. Teoreettisesti mielenkiintoisimmillaan Flusty onkin kirjansa niissä jaksoissa, joissa hän käsittelee tavaroiden ja ilmiöiden semioottista muutosta. Artifaktit, kuten Zapatista-nuket, hän määrittelee esineiksi, jotka toimivat ”viestinviejinä, merkitysten kääntäjinä ja toimijoina” päivittäisessä globalisaatiossa. Kulttuuriset hybridit hän sen sijaan kiinnittää yksilöiden ja ryhmien liikkuvien ja yllättävästi risteytyvien identiteettien virtaan. Body politic on hänen avainsanojaan, joskin harmittavan vähän hän malttaa pohdiskella sen yhteisöllisiä juuria länsimaisen mielipiteenmuodostuksen ja demokratian synnyn kannalta (vrt. Olwig 2002).

Flustyn postmodernissa maailmankuvassa on myös heikkoutensa. Kirjoittajan ”LA-kiintopisteestä” käsin maailma hahmottuu ylenkatsovana yleistyksenä: monikkomuotoisen globalisaation perustava olemus jää lopulta yksikeskeiseksi ja – kieliseksi. Dramaattiset syyskuun 11. päivän tapahtumat vuonna 2001 New Yorkissa ja Washingtonissa ovat syvästi ravistelleet myös Flustyn maantiedettä ja – globalisaatioverkottumisesta huolimatta, ja sen myötä – hän pyrkii sitomaan muun maailman omaan hämmennykseensä ja aikalaisanlyysiinsä. Hän jäsentää tapahtumaa oman heräämisensä ja eri puolilta maailmaa saamiensa puhelinsoittojen avulla tuona syyskuun aamuna. On kiintoisaa, että syyskuun 11. päivän tapahtumat nähdään tässäkin teoksessa (henkilökohtaisen) maantieteen ”järisyttävimpinä” elementteinä, eivät niinkään jotkut rinnasteiset ja inhimillisiltä kärsimyksiltään moninkertaiset draamat muualla maailmassa. Esimerkiksi Ruandan kansanmurhaa vuonna 1994 käsitellään hämmentävän vähän maantieteellisessä globalisaatiokirjallisuudessa. Se on ilmeisesti

liian kaukana ja syrjässä niistä monikkomuotoisista globalisaatioista, joilla maantiedettä tänään uudistetaan.

Flustyn minäkeskeinen kirjoitustyyli on lukijaystävällinen mutta se muuttuu epäuskottavaksi keskeisten geopoliittisten kysymysten kuten NAFTA:n tai globaalien terrorismin parissa. Minään, yksilöön, kehoon ja identiteettiin sitoutunut globalisaatiokuvaus jääkin paikoin naiivin viattomaksi, kun globalisaatioprosessien avaintoimijat jätetään käsittelemättä. Ne merkityksellistyvät vain mielenosoituskarnevalismin puheenaiheina. Sama perspektiiviongelmia paljastuu Flustyn monikatsantoista ja -kielistä verkottumista korostavan kirjan lähdeluettelossa: lista ei ulotu englanninkielisen maantieteen ulkopuolelle. Maantieteen kansainvälistyminen kääntyy käytännössä yksikielisyudeksi.

Näistä ongelmista huolimatta Flustyn kirja on arvokas osa sitä uutta Seattlessa marras-joulukuussa 1999 puhjenneiden mellakoiden jälkeistä maantiedettä, joka on Pohjois-Amerikassa saanut nuoren kriittisen sukupolven ravistelemaan tieteenalansa perustuksia. Maailmankauppajärjestö WTO:n vastaiset mielenosoitukset Seattlessa ja niiden seurausilmiöt eri puolilla maailmaa ovat selvästi vaikuttaneet pohjoisamerikkalaisiin maantieteilijäyhteisöihin. Heti perään ilmestynyt Naomi Kleinin (2000) No space, no choice, no jobs, no logo -teos kummittelee Flustynkin kirjan taustalla ja vaikuttaakin siltä, että maantieteen uuden ”maailmankartaston” jäsennys on vaikeaa ellei mahdotonta ilman omakohtaista suhdetta Kleinin klassikkoon. Flusty täsmentää hienosti joitakin Kleinin näkökulmia, näin erityisesti Zapatista-analyysissään. Itse sain tästä inspiraation etsiä kestäviä perusteluja osallistumiselle kriittisen maantieteen maailmankonferenssiin Meksiko Cityssä tammikuussa 2005.

KIRJALLISUUS

Klein, N. (2000). No space, no choice, no jobs, no logo. 490 s. Flamingo, London.

Olwig, K. (2002). Landscape, nature, and the body politic. 299 s. University of Wisconsin Press, Madison.

ARI AUKUSTI LEHTINEN

Maantieteen laitos,

Joensuun yliopisto